

**Tõde Harry Queberti
juhtumi kohta**

Joël Dicker

Tõde Harry Queberti juhtumi kohta

Prantsuse keelest tõlkinud Madis Jürviste

Originaali tiitel:
Joël Dicker
La Vérité sur l’Affaire Harry Quebert
Éditions de Fallois / L’Âge d’Homme, 2012

Toimetanud Hanna Veskioja
Kujundanud Siiri Timmerman

© Éditions de Fallois / L’Âge d’Homme, 2012
Tõlge eesti keelde © Madis Jürviste ja Tänapäev, 2017

Trükitud AS-i Pakett trükikojas
ISBN 978-9949-85-262-8

Pühendan selle romaani oma vanematele.

Kadunuks jäämine

(LAUPÄEV, 30. AUGUST 1975)

“Politsei kuuleb, milles asi?”

“Halloo! Minu nimi on Deborah Cooper, ma elan Auroras Side Creek Lane’il. Ma vist nägin just praegu, kuidas üks mees ajas metsas tüdrukut taga.”

“Mis täpselt juhtus?”

“Ma ei tea! Ma olin akna ääres, vaatasin metsa poole ja nägin tüdrukut puude vahel jooksmas ... Tema järel jooksis mees ... Ma arvan, et tüdruk püüdis tema eest põgeneda.”

“Kus nad praegu on?”

“Ma ... Ma ei näe neid enam. Nad on metsas.”

“Ma saadan kohe patrulli kohale, proua.”

Just selle telefonikõnega sai alguse juhtum, mis vapustas kogu Aurora linnakest New Hampshire’is. Tol päeval jäi kadunuks viieteistaastane kohalik tüdruk Nola Kellergan. Neitut ei leitudki üles.

Proloog

OKTOOBER 2008

(33 aastat pärast kadunuks jäämist)

Kõik rääkisid raamatust. Ma ei saanud enam New Yorgi tänavatel rahulikult kõndidagi, ei saanud enam Central Parkis sörkjooksu teha – alailma tundsid möödakäijad mind ära ja hüüdsid: “Ohoo, Goldman ise! Kirjanik!” Mõni tegi lausa paar jooksusammu, et mulle kannule tõtata ja esitada küsimusi, mis neil peas mölkusid: “Kas te räägite oma raamatus tõtt? Kas Harry Quebert tõepoolest tegigi seda?” Tolles West Village’i kohvikus, kus ma olin harjunud käima, istusid mõned kliendid nüüd kõhklematult minu lauda, et juttu teha: “Härra Goldman, ma loen praegu teie raamatut ja ei saa seda üldse käest panna! Juba esimene raamat oli hea, aga see on veel parem! Teile tõesti maksti selle kirjutamise eest miljon dollarit? Kui vana te olete? Vaevu kolmkümmend? Kolmkümmend! Ja juba olete sellise varanduse kokku ajanud!” Isegi mu maja uksehoidja, keda nägin lugemas uste avamise vahepeal, pidas mind lifti ees pikalt kinni, kui oli raamatu läbi lugenud, ja pihtis, mis tal südamel oli: “Nõnda juhtuski Nola Kellerganiga? Kui õudne! Aga kuidas üldse niikaugele saab minna? Kuidas, härra Goldman, kuidas see üldse võimalik on?”

New Yorgi kõrgkiht oli mu raamatust vaimustuses. Üllitis oli ilmunud kõigest kaks nädalat varem, kuid juba töötas see aasta suurimaid müüginumbreid Põhja-Ameerikas. Igaüks tahtis teada, mis juhtus Auroras 1975. aastal. Sellest räägiti kõikjal: televisioonis, raadios, ajalehtedes. Olin vaevu kolmekümneaastane ning selle raamatuga, mis oli alles teine kogu mu karjääri jooksul, olin ma saanud riigi enim kõneainet pakkuvaks kirjanikuks.

Juhtum, mis Ameerikas laineid lõi ja millest ma oma jutustuseks ainekust sain, oli aset leidnud mõni kuu varem, suve alguses, kui leiti üles maised jäänused tüdrukust, kes oli kolmkümmend kolm aastat kadunud olnud. Nõnda said alguse New Hampshire’i sündmused, mille ma järgnevatel lehekülgedel lugejani toon ja ilma milleta oleks väike Aurora linnake kogu ülejäänud Ameerika silmis kindla peale tundmatuks jäänud.

Esimene osa

KIRJANIKE TÕBI

(Kaheksa kuud enne raamatu ilmumist)

31.

SÜGAVATES MÄLUSOPPIDES

“Marcus, kõige olulisem on esimene peatükk. Kui see lugejatele ei meeldi, ei loe nad ka teie ülejäänud raamatut. Millega te kavatsete oma teost alustada?”

“Ma ei tea, Harry. Arvate, et ma tulen sellega kunagi toime?”

“Millega?”

“Raamatu kirjutamisega.”

“Ma olen selles kindel.”

2008. AASTA ALGUSES, umbes poolteist aastat pärast seda, kui olin saanud tänu oma esimesele romaanile Ameerika kirjanduse uueks lemmikuks, tabas mind tohutu tühja lehe kriis, sündroom, mis kuuldavasti ei olegi haruldane kirjanike puhul, kes on kogunud kiiret ja põrpiivat edu. Too tõbi ei saabunud järsku, vaid võttis minus maad aegamööda. Just nagu oleks mu nakatunud aju vähehaaval tardunud. Esimeste sümptomite ilmnedes ei tahtnud ma sellele tähelepanu pöörata; mõtisklesin, et küllap tuleb inspiratsioon homme tagasi, või ülehomme, või siis üleülehomme. Möödusid päevad ja kuud, inspiratsioon aga ei naasnudki.

Minu allakäigutee jagunes kolmeks. Esimene järk, mis nii ehk teisiti kaasneb iga peadpööritava kukkumisega, oli tormiline tõus kõrgustesse: minu esimest romaani oli müüdnud kaks miljonit eksemplari ning see oli mind kahekümne kaheksa aasta vanusena tõstnud menükirjanike ridadesse. Oli 2006. aasta sügis, ja mu nimi sai mõne nädalaga kuulsaks: mind võis näha kõikjal, televis, ajalehtedes, ajakirjade esikaantel. Minu palet näidati metroojaamades meeletu suurtel reklaamtahvlitel. Idaranniku päevalehtede karmimadki kriitikud olid üksmeelsed: noorest Marcus Goldmanist saab väga suur kirjanik.

Vaid üks raamat, üksainus, kuid minu jaoks avanes seeläbi uus ellu: noorte staarmiljonäride ellu. Kolisin välja oma vanemate juurest Newarkist ja seadsin end sisse ühes Village'i luksuskorteris, vahetasin oma iidvana Fordi uhiuue toonitud klaasidega Range Roveri vastu, hakkasin käima peentes restoranides ja võtsin enda teenistusse kirjandusagendi, kes korraldas mu päevakava ja käis mu uues kodus hiigelekraanilt pesapallivõistlusi vaatamas. Rentisin otse Central Parki lähistel kontori, kus sekretärineiu Denise – kes oli minusse otsekui pisut armunud – sorteeris mu posti, valmistas mulle kohvi ning kartoteekis mu tähtsaid dokumente.

Esimese kuue kuu jooksul pärast raamatu ilmumist piirdusin oma uue elu nautimisega. Hommikuti käisin kontoris, et sirvida

minust kirjutatud artikleid ja lugeda kümneid fännikirju, mida mulle iga päev saadeti ning mida Denise seejärel suurtesse arhiiverimiskarpidesse sättis. Seejärel, tundes rahuldust, et olen piisavalt töötanud, suundusin lonkima mööda Manhattani tänavaid, kus vastutulijad minust möödudes sosistama asusid. Ülejäänud päeva veetsin, nautides uusi õigusi, mida kuulsus mulle oli toonud: õigust osta, mida iganes ihaldasin, õigust pääseda Madison Square Gardeni VIP-loožidesse vaatama Rangersite matše, õigust sammuda punastel vaipadel muusikatahtede seltsis, kelle kõiki plaate olin nooremas eas ostnud, õigust käia väljas Lydia Glooriga, kes mängis tolle aja kuumimas teleseriaalis ja kelle poolehoidu igaüks igatses. Olin kuulus kirjanik ja mul oli tunne, et mul on maailma parim amet. Ja kuna ma olin kindel, et mu menu jääbki alatiseks püsima, ei muretsenud ma esimeste hoiatuste pärast oma agendilt ja kirjastajalt, kes õhutasid mind uuesti tööle asuma ja oma teist romaani kirjutama.

Alles järgmise poole aasta jooksul taipasin, et tuuled on suunda muutmas: fännikirjad jäid harvemaks ja tänavatel pöörduti mu poole vähem. Vastutulijad, kes mind ära tundsid, hakkasid peagi küsima: "Härra Goldman, mis teie järgmise raamatu teema on? Ja millal see ilmub?" Taipasin, et pean asja kallale asuma, ja asusingi; olin märkmepaberitele ideid üles märkinud ning arvutis sünopsise kirjutanud. Aga midagi head seal ei olnud. Mõtlesin välja uusi ideid ja visandasin uusi sünopsiseid. Ikka edutult. Viimaks ostsin enesele uue arvuti, lootes, et seda müüaksegi juba koos heade ideede ja suurepärase sünopsistega. Asjatu ootus. Seepeale püüdsin lähenemist muuta: rakendasin Denise'i tööle kuni hiliste öötundideni, dikteerisin talle kirjapanekuks mu enese arvates suurejoonelisi lauseid, kõlavaid sõnu ja erakordseid romaaniteksti algusi. Päev hiljem aga näisid sõnad mulle tuhmid, laused lombakad ja algustekstid täielikult luhtunud.

2007. aasta sügisel oli mu esimese raamatu ilmumisest möödunud aasta, kuid järgmise tarbeks ei olnud ma veel ridagi kirjutanud. Kui enam ei olnud saabuvat posti, mida sorteerida, kui mind avalikes kohtades enam ära ei tuntud ja kui Broadway suurtest

raamatupoodidest olid maha võetud minu näoga plakatid, siis mõistsin, et kuulsus on üürrike. Kuulsus on otsekui näljane gorgo, ja need, kes teda ei toida, näevad peagi, et nad asendatakse teistega; mulle osutatud tähelepanu suunati nüüdsest päevakajalistele poliitikutele, viimatisele tõsielusõu-staarineiuale ja äsja läbi löönud rokkansamblile. Ometi oli minu raamatu ilmumisest möödunud vaid kaksteist üürikest kuud. Minu silmis oli see naeruväärselt põgus aeg, inimkonna mõõduskaalal aga terve igavik. Sellesama aasta jooksul oli ainuüksi Ameerikas sündinud miljon last, surnud miljon inimest, kümnekonda tuhandet oli tulistatud, pool miljonit olid uimastite küüsi langenud, miljonist olid saanud miljonärid, seitseteist miljonit olid ostnud uue mobiiltelefoni, viiskümmend tuhat olid autoõnnetustes hukkunud ning kaks miljonit olid samalaadses olukorras saanud tõsisemaid või väiksemaid vigastusi. Mina aga olin kirjutanud kõigest ühe raamatu.

Suur New Yorgi kirjastus Schmid & Hanson, kes oli mulle esimese raamatu avaldamise eest kopsaka summa maksnud ning kellel olid minu suhtes suured lootused, ei andnud asu mu agendile Douglas Clarenile, kes omakorda painas mind. Douglas ütles, et aeg surub peale ja mul tuleb maksu mis maksab, uus käsikiri esitada, mina aga püüdsin teda rahustada, et seeläbi rahustada iseennast: kinnitasin talle, et mu teine romaan edeneb jõudsalt ja tal pole sugugi tarvis muretseda. Kuid hoolimata pikkadest kontoris veedetud tundidest jäid mu leheküljed tühjaks. Inspiratsioon oli ettearvamatult kadunud ja ma ei suutnud teda enam leida. Õhtuti ei saanud ma voodis und ja mõtlesin, et õige pea, napilt enne kolmekümneaastaseks saamist ei olegi suurt Marcus Goldmani enam sugugi olemas. See mõte hirmutas mind sedavõrd, et otsustasin puhkusele sõita ja mõtted mujale viia: võimaldasin enesele kuu aega ühes Miami luksushotellis, nii-öelda akude laadimiseks, kuivõrd olin sisimas veendunud, et palmide all lõõgastumine lubab mul oma loojavaistule taas täiel määral rakendust leida. Ent mõistagi oli Florida kõigest suurejooneline pagemiskatse ning juba kaks tuhat aastat enne mind kirjeldas filosoof Seneca

niisugust vaevarikast olukorda: kuhu te ka ei põgeneks, probleemid tulevad teiega ikka kaasa ja jälitavad teid kõikjal. See näeb välja umbes nii, et mina olen äsja Miamis maandunud, lahke kuubalasest pagasitöötaja püüab mind lennujaama välisuksel kinni ja lausub:

“Kas teie olete Marcus Goldman?”

“Jah.”

“Sel juhul kuulub see siin teile.”

Pagasitöötaja ulatab mulle ümbriku, kus on pakk tühje lehti.

“Need on minu tühjad lehed?”

“Jah, härra Goldman. Te ei plaaninud ometi New Yorgist minema sõita ilma, et oleksite need kaasa võtnud?”

Ühesõnaga veetsin kuu aega Floridas üksinduses, sulgununa sviiti ühes oma demonitega, meeleheites ja tusane. Mu arvutis, mis töötas päevad ja ööd otsa, seisis fail nimega “uus romaan.doc”, ehkki lootusetult tühjana. Ühel õhtul, kui tegin hotelli baari pianistile välja ühe Margarita, mõistsin, et mind on tabanud loomeringkondades väga levinud tõbi. Baarileti ääres istudes rääkis klaverimängija mulle, et ta on elus üheainsa loo kirjutanud, aga see lugu sai meeletult populaarseks. Pianist sai sedavõrd kuulsaks, et ei suutnud hiljem enam üldse midagi kirjutada, nüüd aga oli ta laostunud ja õnnetu ning teenis pajukit sellega, et mängis hotelli klientidele teiste kirjutatud hittlugusid. “Omal ajal,” rääkis pianist mu särgikraest kinni haarates, “käisin ma väga tormilistel turneedel riigi suurimates kontserdisaalides. Kümme tuhat inimest karjusid mu nime, tšikid minestasid, heitsid mulle oma alukaid. See oli alles elu.” Kutsika kombel oma klaasi servalt soola limpsinud, lisas ta: “Ausõna, täpselt nii oligi.” Mis kõige halvem: mina teadsin, et ta räägibki tõtt.

Kolmas järk mu hädades sai alguse niipea, kui olin New Yorki naasnud. Lennukis, mis mind Miamist tagasi tõi, lugesin artiklit ühest noorest autorist, kes oli avaldanud kriitikute ülistusi pälvitud romaani, ning saabudes LaGuardia lennujaama, nägin tema palet pagasisaali suurtel plakatitel. Elu irvitas mu üle: mind mitte

üksnes ei unustatud, hullem veel, mulle oli asendajagi leitud. Douglas, kes mulle lennujaama vastu oli tulnud, oli endast väljas: Schmid & Hansoni kannatus oli katkemas ning kirjastus soovis tõestust, et mu töö edeneb ja et ma saan neile peagi uue lõpetatud käsikirja esitada.

“Meil läheb kehvasti,” lausus ta autos mind Manhattanile viies. “Ütle ometi, et sa said Floridas elujõu tagasi ja oled oma uue romaaniga tublisti edasi jõudnud! Kõik räägivad sellest noorest kutist ... Tema raamatust saab suur jõuluhitt. Aga sina, Marcus? Mis sul jõuludeks on?”

“Küll ma hakkam peale!” hüüatasin paanikas. “Ma suudan seda! Me teeme suure reklaamikampaania ja kõik saab korda! Esimene raamat lugejatele meeldis, küll neile hakkab järgmine ka meeldima!”

“Marc, sa ei saa aru: seda me oleksime võinud teha veel paar kuud tagasi. Plaan just selline oligi: surfad oma edu lainetel, pakud publikule lugemist, annad neile, mida nad ootavad. Publik tahtis Marcus Goldmani, aga kuna Marcus Goldman otsustas minna Floridasse nautlema, läksid lugejad kellegi teise raamatut ostma. Oled sa natukenegi majandust õppinud, Marc? Raamatutest on saanud üürike tarbeese: inimesed tahavad raamatuid, mis neile meeldiksid, mis nende meelt lahutaksid. Ja kui sina neile sellist raamatut ei kirjuta, siis kirjutab su naaber, ja sind visatakse lihtsalt minema.”

Douglase ennustustest hirmul, asusin tööle usinamalt kui iial enne: hakkasin kirjutama kell kuus hommikul ega lõpetanud kunagi varem kui kell üheksa või kümme õhtul. Olin päevad otsa kontoris ja kirjutasin lakkamatult, haaratuna palavikulisest meeleheitest, visandasin sõnu, alustasin lauseid ja mõtlesin välja üha uusi romaaniideid. Aga oma suureks meelehärmiks ei kirjutanud ma midagi väärtuslikku. Denise muretses minu pärast hommikust õhtuni. Kuna tal enam midagi muud teha ei olnud, ei diktaate kirja panna, posti sorteerida ega kohvi valmistada, sammus ta koridoris edasi-tagasi. Ja kui ta enam vastu ei pidanud, kippus mu uksele trummeldama.

“Ma väga palun, Marcus, tehke ometi uks lahti!” oigas ta. “Minge ometi välja, minge jalutage pisut pargis. Te pole täna midagi söönud!”

Mina aga vastasin talle karjudes.

“Pole kõht tühi! Pole kõht tühi! Kes ei tööta, see ei söö!”

Denise'il olid pisarad kurgus.

“Ärge ometi nii kohutavaid asju rääkige, Marcus. Ma lähen nurgapoodi, *deli*sse, ja toon teile rostbiifiga võileibu, teie lemmikuid. Juba jooksen! Juba jooksen!”

Kuulsin, kuidas Denise haarab oma koti ning jookseb ukse juurde ja tõttab mööda treppe alla, just nagu muutnuks tema tormlemine kuidagi minu olukorda. Sest lõppude lõpuks olin ma oma tõve tõsidusest aru saanud: kirjutada puhtalt lehelt alustades uut raamatut oli mulle tundunud väga lihtne, ent nüüd, kus ma olin tipus, nüüd, kus mul tuli oma talendikuse eest vastutust kanda ja korrata kurnavat tõusu eduni, mida hea romaani kirjutamine ju on, ei tundnud ma end selleks enam võimeline olevat. Mind oli haaranud kirjanike tõbi ja mitte keegi ei olnud mulle toeks; need, kellele ma asjast rääkisin, väitsid, et asi on õige tühine, et kindla peale on selline olukord väga sage ja et kui ma oma raamatut täna valmis ei kirjuta, siis kirjutan homme. Otsustasin minna kaheks päevaks tööle oma vanasse kambrisse vanematekodus Newarkis, sinnasamasse kambrisse, kus olin leidnud inspiratsiooni oma esimese romaani tarbeks. See üritus aga tipnes haleda luhtaminekuga, milles võis oma osa mängida ka mu ema, kes istus kõik need kaks päeva minu kõrval, silmitses mu sülearvuti ekraani ja kordas mulle: “Väga hea, Markie!”

“Ema, ma pole ridagi kirjutanud,” kostsin viimaks.

“Jaa, aga ma kohe tunnen, et sellest saab asja.”

“Ema, jäta mind ehk üksi ...”

“Miks üksi? On sul kõht haige? Tahad peeretada? Sa võid minu ees ka peeretada, kullake. Ma olen su ema.”

“Ei, ema, ma ei taha peeretada.”

“Aga võib-olla sul on kõht tühi? Tahad pannkooke? Vahvleid?”

Midagi soolast? Võib-olla mune?”

“Ei, mul ei ole kõht tühi.”

“No aga miks sa siis tahad, et ma sind omaette jätaaksin? Kas sa üritad öelda, et sulle elu andnud naise kohalolu segab sind?”

“Ei, sa ei sega mind, aga ...”

“Mis *aga*?”

“Ei midagi, ema.”

“Sul oleks pruuti vaja, Markie. Arvad, et ma ei tea, et te läksite selle telenäitlejaga lahku? Mis ta nimi oligi?”

“Lydia Gloor. Nagunii meil polnudki õiget suhet, ema. Tähendab, meil oli lihtsalt ... teema.”

“*Lihtsalt teema, lihtsalt teema!* Sellega need tänapäeva noored siis ongi ametis: neil on *lihtsalt teema*, aga viiekümneaastasena on nad kiilakad ja ilma perekonnata!”

“Ema, mis seos siin kiilaspäisusega on?”

“Ei olegi seost. Aga kas sinu arvates on normaalne, et ma saan sinu ja selle tüdruku kohta teada ajakirjast? On alles poeg, et oma emaga niimoodi käitub! Kujutad ette, natuke aega enne sinu Floridasse minekut lähen mina Scheingetzi juurde – juuksuri, mitte lihuniku – ja seal kukuvad kõik mind imelike nägudega jõllitama. Mina küsin, et mis lahti on, ja seepeale näitab proua Berg, kuppelföön pea kohal, mulle ajakirja, mida ta parasjagu loeb: seal on foto sinust ja sellest Lydia Gloorist, kõnnite kõrvuti tänaval, ja pealkiri ütleb, et läksite lahku. Terve juuksurisalong teadis, et teie olete lahku läinud, aga mina ei teadnud isegi seda, et sul selle tüdrukuga suhe on! Mina muidugi ei tahtnud ka lolliks jääda, ütlesin, et ta on väga armas naine ja et ta on meil mitu korda kodus õhtusöögil käinud.”

“Ema, ma ei rääkinud sulle temast, sest meie suhe ei olnud tõsine. Ta ei olnud see õige, saad ju aru küll.”

“Mitte kunagi ei ole sul *see õige!* Sa üldse ei kohtugi normaalse inimestega, Markie! Selles probleem ongi. Arvad, et telenäitlejad suudavad majapidamistöid teha? Kujutad ette, mina nägin eile supermarketis proua Emersoni ja tema tütar on ka vallaline.